

DHO 2021

Navn: _____

Klasse: _____

Fag og niveau	Vejleder
HISTORIE A	
DANSK A	

Område/emne

Tyskerpiger

Opgaveformulering

Bør de danske tyskerpiger have en undskyldning fra den danske stat?

Du skal redegøre for Danmark under besættelsen, med særligt henblik på at give en forståelse for hvilke politiske og holdningsmæssige realiteter, tyskerpigerne var underlagt i krigsårene og umiddelbart herefter.

Du skal undersøge samtidens og eftertidens syn på tyskerpigerne. Vurdér kort herunder om billedet af tyskerpiger har ændret sig i den kollektive bevidsthed og hvorfor.

Du skal med udgangspunkt i artiklen <https://www.berlingske.dk/samfund/saaret-staar-stadig-aabent-diskutere>, om de danske tyskerpiger bør have en undskyldning fra den danske stat.

Indhold

Indledning.....	1
Redegørelse for tyskerpiger under besættelsen	2
Feltmadras!.....	3
Uskyldig	5
Småt begavet.....	6
Undskyld tyskerpiger - Diskussion.....	7
Undskyld tyskerpiger - Konklusion	8
Litteraturliste	9

Indledning

Tyskerpigerne, deres handlinger, og vores opfattelse af dem, samt behandlingen af dem under og efter 2. verdenskrig har været genstand for debatter og delte meninger. Det er et emne der efter krigen fungerer som en modfortælling til Danmark som en stærk modstandsnation, og som gang på gang vender tilbage til overfladen med dens historie. En tyskerpige var en pige der enten af kærlighed, prostitution el. andet gik med tyskere og blev gennem besættelsen og i de efterfølgende år udskammet, chikaneret, krænket ved afklædning og ved at klippe deres hår. De blev interneret og isoleret fra andre og blev sat i bås som forrædere der gav nationens krop væk til fjenden.

Min problemformulering er at finde ud af om tyskerpigerne bør have en undskyldning fra den danske stat. Denne opgave vil jeg løse ved at redegøre for samtids- og eftertidssynet for tyskerpigerne gennem en række relevante tekster, bl.a. Peter Frederiksen's beskrivelse af besættelsen. Til analysen vil jeg også inddrage forskellige tekster. Den første tekst er et digt udgivet af modstandsfolk gennem den illegale presse¹. Digtet er et eksempel på samtidssynet og giver godt indblik deri gennem en negativ diskurs mod tyskerpigerne. Den anden tekst er en episode af Dr-serien "Min mor var tyskertøs"² der giver et godt billede af eftertidssynet, samtidig med at den viser en god historiebevidsthed omkring tyskerpigerne i forhold til fortidsfortolkning, nutidsforståelse og fremtidsforventning. Den sidste tekst der lægges vægt på er sekvenser fra serien "Matador"³ der er et eftertidssyn, men som skildre samtidssynet og dermed lægger endnu et lag til forståelse for tyskerpigerne gennem tiden.

Til sidst vil jeg diskutere min problemformulering med artiklen "såret står stadig åbent" inden jeg vil nå frem til den endelige konklusion.

¹ Uriasposten.net, "Hetære (1942)"

² Dr.dk, 2016, "Min mor var tyskertøs", s. 1, ep. 1

³ "Matador, ep. 18, "Hr. Stein"

⁴ Dr.dk, "Frøken Hollenberg"

Redegørelse for tyskerpiger under besættelsen

I optakten til 2. verdenskrig stod den danske regering i 1930'erne bag en række initiativer der lagde sporet for den danske udenrigs- og sikkerhedspolitik, samt den senere samarbejdspolitik under besættelsen. Den nazistiske magtovertagelse i Tyskland blev nemlig mødt af meningen, at man ikke skulle fornærme de tyske myndigheder eller på anden måde provokere dem. Det var derfor under indflydelsen af Det Radikale Venstre og dets siddende udenrigsminister Peter Munch at man i 30'erne skærpede asylpolitikken for at undgå politiske modstandere af Tyskland som fortsatte deres aktivitet i Danmark og dermed kunne provokere en eventuel tysk invasion.⁵ Pressefolk blev i takt med dette også hyppigt indkaldt til en opfordring om afdæmpet kritik af Tyskland⁶ ligesom at et militærvæsen af de radikale blev set som uden nytte med blik på sætningen 'stål tiltrækker lyn'.⁷ Disse tiltag var på baggrund af neutralitetspolitikken som blev ført under 1. verdenskrig der gjorde at Danmark gik fri af krigen og blev derfor anset som den rigtige strategi af Det Radikale Venstre som også vandt flertal med den politik før udbruddet af første verdenskrig.⁸

Da tyskerne D. 9. april gik over grænsen og besatte Danmark var det med intentionen at beskytte mod englændernes forestående invasion og den danske regering spillede med på illusionen og indgik derefter i et aktivt samarbejde med Tyskland for at undgå en total besættelse hvor den må aftræde.⁹ På dette grundlag blev Samarbejdspolitikken støbt og blev først brudt i 1943 hvor den danske regering nægtede at indføre dødsstraf og dermed måtte aftræde¹⁰ hvori senere hen at politiet også blev afløst.

Allerede tidligt under besættelsen opstod der fysisk modstand og foragt for den tyske værnemagt som kunne ses i sabotageaktioner samt den illegale presses opståen og en stigende trodsighed blandt befolkningen. Dette tog til omkring 1943 og regeringens aftrædelse. Også samarbejdspolitikken var grund til modstand og kritik blandt folk. Denne var grund til stor utilfredshed blandt folk der mente at regeringen ydede tyskerne moralsk støtte samt var mange blevet arbejdsløse som følge af krigen.¹¹

Under besættelsen skete det at danske piger og kvinder gik med tyskere på grund af f.eks. forelskelse, prostitution, beskyttelse osv. Disse 'tyskerpiger' blev under, og efter, besættelsen udsat for grove chikaneringer, overfusninger, tilråb, krænkelser af seksuel karakter som afklædning og klippeaktioner hvor pigernes hår blev klippet af.¹² Tyskerpigerne blev af mange set som landsforrædere der gav deres/nationens krop væk til fjenden¹³ og blev på den måde genstand for manges holdninger som også indbefattede en utilfredshed med regeringens samarbejdspolitik.

⁵ Frederiksen, 2000, s. 11 - 12

⁶ Frederiksen, 2000, s. 10 l. 41 - s. 11 l. 2

⁷ Frederiksen, 2000, s. 12 l. 36 - 38

⁸ Frederiksen, 2000, s. 13 l. 2 - 7

⁹ Frederiksen, 2000, s. 58

¹⁰ Frederiksen, 2000, s. 102

¹¹ Dalsager, Anders - "Samarbejdet med tyskerne", historiekompedium, 2020

¹² Illegalpresse.dk, "Tyskerpiger"

¹³ Uriasposten.net, "Hetære"

Feltmadras!

Gennem anden verdenskrig udgav den illegale presse materiale der var fjendtligt rettet mod formodede tyskerpiger, hvori betegnelser som "Feltmadras", "Tyskertøs" og "syfilishoppe" flittigt blev brugt. Der blev offentliggjort eller udbragt navne, adresser osv. for de piger man mente gik med fjenden, samt blev der udgivet billedblade/fotoserier der som en manual instruerede i hvordan man overrumplede kvinder, afklædte dem og klippede deres hår.¹⁴ I takt med dette blev der ligeledes udgivet digte der havde en hånlig, fjendtlig og skammende diskurs mod piger der gik i seng med fjenden. Da der i Danmark blev indført censur der skulle dæmpe kritikken og kritiske holdninger mod den tyske værnemagt opstod den illegale presse som et frit medie, hvor modstandsfolk søgte den danske befolknings sympati og opbakning i deres kamp mod tyskerne.¹⁵ det var derfor hertil at de søgte danskernes opbakning om synet på tyskerpiger som landsforrædere der gav nationens krop væk til fjenden.

Ovenstående lægger grundlaget for den historiske kontekst bag det illegale digt "Hetære"¹⁶ der udkom i det illegale blad "De Frie Danske" i 1942. Digtet er udgivet af modstandsfolk og har den brede befolkning som modtager, da deres mål er at skaffe sig sympati og rygdækning i deres kamp. Digtet tager som kilde afsæt samtidigt med begivenhederne ift. tyskerpiger, og har et tendentiøst indhold der i digtet formidler afsenderens holdning til tyskerpiger. I digtet står der: "Du kvinde, der giver en fremmed din gunst, forraader dit Land uden blusel"¹⁷ der videregiver afsenderens holdning, at en tyskerpige er en forræder der uden skam giver sig selv væk til fjenden og senere hen skrives der i digtet: "Saa lad da hvert Blik, som du skaanselsløst faar, fra nu være straffen, Hetære"¹⁸. Her gives der udtryk for at hun nådesløst skal udskammes med blikke som straf og hentyder derfor også til at tyskerpiger er nogle der fortjener straf for deres handlinger. Og da der lægges vægt på disse negative diskurser om tyskerpiger, nedprioriteres derfor eventuelle andre bemærkninger der kunne modsige disse. Også i sproget lægges vægt på det negative idet at sætningerne som: "fra os, der saa dybt kun foragter dig", "der æder din smuldrende ære" og "Den Fugl, der besudler sin Rede, er slet"¹⁹ bidrager til den negative diskurs som yderligere opprioriteres af dette.

¹⁴ Illegalpresse.dk, "Tyskerpiger"

¹⁵ Illegalpresse.dk, "Millioner af undergrundsblade"

¹⁶ Uriasposten.net, "Hetære"

¹⁷ "Hetære", 1942. s. 3, v. 1-2

¹⁸ "Hetære", 1942. s. 5, v. 1-2

¹⁹ "Hetære", 1942. s. 5, v. 6, s. 5, v. 4 & s. 2, v. 5

Med hensyn til ovenstående afsnit, hvor der tages fat om kilden, dens indhold og dets diskurs er det væsentligt at kigge på hvad kilden vil frem med. Påstanden som afsenderen kommer med i digtet, er at tyskerpigerne forråder Danmark. Belægget for denne påstand findes i sætningen: ”Du smiler til dem, der har kostet os Blod, som traadte vor Frihed og Ret under Fod”²⁰, som begrundet påstanden med at tyskerpigerne ”smiler” til fjenden (tyskerne) som har besat os, og har trådt på/taget vores frihed og vores ret. Hjemmelen for argumentet findes i udtalelsen: ”Vi rantes af Slaget, der uventet faldt fra Landet, der havde om Venskab fortalt.”²¹ der hentyder til at vi i Danmark ”havde om venskab fortalt”, altså at vi behandlede hinanden ordentligt og med loyalitet og respekt og at tyskerpigerne havde faldt denne fortælling i ryggen med deres handlinger.

Førnævnte påstand føres desuden igennem ved hjælp af den negative ækvivalenskæde omkring nodalpunktet tyskertøserne (jf. forrige side) med sætningerne: ”fra os, der saa dybt kun foragter dig” og ”Den Fugl, der besudler sin Rede, er slet”²² der som styrkemarkører skal fremtvinge den intenderede følelse for påstanden i læseren. Det kan derfor også siges at afsenderen bruger patos i sin appellering til modtageren ved som før nævnt at fremtvinge den intenderede følelse som er vrede over at være blevet forrådt af tyskerpigerne. Afsenderen kan nemlig på den måde høste sympatien og hente rygdækningen den skal bruge for at kunne føre sin modstandskamp. Det kan også læses at afsenderen i sit digt bruger ’argumentum ad populum’ da der bliver appelleret til folket og dets nationalfølelse. Dette opnås gennem brugen af vort, vor, vi, os osv., for at inddrage læseren idet der bliver talt om ”vort Danmark” og ”vor Frihed og Ret”.

Der blev udgivet omkring 25 millioner illegale blade/artikler af forskellige arter til den danske befolkning i løbet af krigen²³, og man må derfor tænke at bladene har haft læsere og tilhængere og at den ’brede befolkning’ har været med ind over og man derfor kan tale om det kollektive samtidssyn ift. Bladenes kritik af blandt andre tyskerpigerne. Der må/kan selvfølgelig være undtagelser som tages op i efterfølgende afsnit.

²⁰ ”Hetære”, 1942. s. 3, v. 5-6

²¹ ”Hetære”, 1942. s. 1, v. 5-6

²² ”Hetære”, 1942. s. 5, v. 6 & s. 2, v. 5

²³ Illegalpresse.dk, ”Millioner af undergrundsblade”

Uskyldig

I 2016 sendte DR en serie kaldet "Min mor var tyskertøs"²⁴ der gennem professoren i historie Anette Warring og børn til tyskertøser fokuserer på tyskerpigernes historier, og opfattelsen af besættelsen, modstanden og behandlingen af tyskerpigerne. Der bliver i seriens første episode lagt vægt på at historien om tyskerpigerne er blevet nedtonet for at bibeholde billedet af Danmark som en stolt modstandsnation,²⁵ hvilket giver forventningen at episoden vil stikke til samtidssynet på tyskerpigerne under, og lige efter, besættelsen.

Der bliver i serien argumenteret for at tyskerpigerne var 'uskyldige' i flere af ordets betydninger, idet at man i en scene hører en fortællerstemme sige at: "Inges mor er 15 da hun møder den 19-årige tyske soldat, som hun forelsker sig hovedkulds i."²⁶, hvor ordet "forelskelse" giver udtryk for noget naturligt, ukontrollerbart og smukt, som dermed leder ens tanker væk fra handlingen som forræderisk mod nationen. Ligeledes findes der i en efterfølgende scene en skildring/et billede af en pige der må formodes at være tyskerpige som sidder alene i midten af et forholdsvis tomt rum, i skæret af et vindue bag hende. Det mørke rum, med det lyse skær, der rammer pigen, giver effekten af at man ser på hende som uskyldig/ren og hendes nedtrykhed og kropssposition der signalerer vemod eller stress giver én medlidenhed med hende. Da pigen i scenen samtidigt stirrer ind i væggen og man i den forrige scene ser hende gemme et brev, billede eller lignende væk i en skuffe som kunne være fra den tyske soldat fremhæves igen det uskyldige og måske lidt naive.

Disse fremstillinger af tyskerpigerne og deres situation som bliver fremhævet med en positiv diskurs ud fra ovenstående forklaringer om den uskyldige kærlighed osv., går imod den negative diskurs fra samtidssynet ift. Opfattelsen og behandlingen af tyskerpigerne. Men da Inge i episoden siger: "Det var jo ikke så godt hun blev forelsket i ham, men det blev hun bare"²⁷ kan der tolkes på om det er synspunktet i eftertidens perspektiv, eller om hendes mor var klar over at det ikke var godt, og dermed ikke lå med den intention at blive forelsket i ham. Den sidste forklaring vil kun yderligere fremhæve fremstillingen af tyskerpigen som uskyldig, mens den første vil give en nuanceret forståelse for eftertidssynet, idet man i den første ikke udelukkende ser på opfattelsen som uberettiget.

Inges udtalelse kan derfor bruges til at tage afsæt i den historiebevidsthed der er omkring tyskerpigerne. Udtalelsen viser at historiebevidstheden i eftertiden er blevet mere nuanceret da der er en forståelse af fortiden som både påvirker, men også bliver påvirket af nutiden, der skaber forventninger til fremtidsfortolkningen. På den måde dannes der en kompleksitet i forståelsen og fortolkningen, der er med til at forme eftertidssynet.

²⁴ Dr.dk, 2016, "Min mor var tyskertøs", s. 1 ep. 1

²⁵ Ep. 1, [00:01:20 - 00:01:31]

²⁶ Ep. 1, [00:02:08 - 00:02:17]

²⁷ Ep. 1, [00:02:17 - 00:02:21]

Småt begavet

Med rod i forrige afsnit, der tager fat i serien ”Min mor var tyskertøs”, som giver en vis berettigelse af tyskerpigernes handlinger gennem et fokus på det uskyldige og det ikke-intenderede. Denne giver nemlig et billede på eftertidssyn på tyskerpigerne, eller på der hvor synet skal ledes hen. Men der skal også tages fat i en ældre fremstilling der også har funktion som eftertidssyn, men som bruger andre midler til at ’berettige’ tyskerpiger.

Serien ”Matador” gør netop dette, da den er et produkt af en anden eftertid. Denne serie er selv blevet et erindringssted og er derfor med til yderligere at nuancere eftertidssynet (og historiebevidstheden), også i forhold til om dette har ændret sig.

I en sekvens fra serien ”Matador” ses pigen frk. Hollenberg snakke i telefon hvor hendes ordforråd begrænser sig til: ”ja, ja”, ”nej, nej” og ”av min arm”²⁸. Dette skal sættes sammen med at hun også tager af den ægte te og bruger meget strøm i ’de sparsommelige tider’.²⁹ Da hun i en samtale senere bliver nævnt som en der har haft flere kærester og forhold, fremstilles hun som små begavet og let på tråden. Dette leder op til at hun inviterer en tysk soldat ind i køkkenet til te, og dermed bliver sat i bås som en tyskerpige.³⁰ Hendes person bliver dermed koblet sammen med at hun er tyskerpige og man får derfor billedet af tyskerpigen som værende lige begavet og let på tråd.

Denne serie fremstiller, som eftertidssyn, derfor i tråd med samtidssynet tyskerpigerne på en traditionalistisk måde hvorimod ”Min mor var tyskertøs” har en mere revisionistisk tilgang, da denne som før nævnt nuancerer forholdet. ”Matador” opnår det traditionalistiske syn, da den som eftertidssyn skal fremstille et samtidssyn og på den måde skal forholde sig tro og giver derfor et godt billede af synes som man havde på tyskerpiger i samtiden, mens den berettiger dem lidt ved bare at gøre dem til ’dumme’ tyskertøser. Man kan derfor også sige at eftertidssynet måske ikke har ændret sig meget, det er i hvert fald svært at sige. Men man kan sige at der er blevet lagt flere lag til historien i form af udvidet historiebevidsthed.

²⁸ Dr.dk, ”frøken Hollenberg”

²⁹ Matador, ”Hr. Stein”, [00:09:30 - 00:10:15]

³⁰ Matador, ”Hr. Stein”, [00:42:40 - 00:45:20]

Undskyld tyskerpiger - Diskussion

I 2010 bragte Berlingske artiklen ”såret står stadig åbent”³¹ skrevet af Christian Brøndum, der med egen titel bringer emnet ”tyskerpiger” op igen. For bør de have en undskyldning fra den danske stat som man har set det i Norge?

Tyskerpigerne blev af mange under, og efter, besættelsen set som landsforrædere der gav nationens krop væk til fjenden, og det var med det som grundlag at de blev udsat for interneringer, krænkelser, chikaner og meget andet. Det opfattede landsforræderi danner i hvert fald hovedgrunden til at modstandsfolk fandt disse behandlinger berettiget, men på den anden side har vi tyskerpigerne, og deres børn der i serien ”Min mor var tyskertøs” fortæller hvordan det kun var en uskyldig, ikke-intenderet forelskelse³² i manden bag soldaten. I serien ’godtages’ opfattelsen af tyskerpigerne som forrædere idet der gives udtryk for at man godt vidste det var forkert³³, mens behandlingen af dem dog bliver beskrevet gennem en negativ diskurs og må fortolkes til at være uberettiget.

Begge parter er dog enige i opfattelsen af tyskerpigernes handlinger som noget der godt kan ses som forkert. Derfor skal en eventuel undskyldning baseres på handlingerne mod tyskerpigerne. Handlingerne strider i hvert fald imod de love og normer der var dengang og en berettigelse af handlingerne heraf skal derfor findes på et moralsk grundlag, som for samtidssynet er forræderiet begået af pigerne. Man har derfor et brud på både samtidens og nutidens love og normer der kalder på en undskyldning, mens det moralske bakkes op af både samtids- og eftertidssynet selvom eftertidssynet ikke fuldt ud berettiger handlingerne.

Man kan derfor objektivt sige at handlingerne begået mod tyskerpigerne var forkerte og at tyskerpigerne bør have en undskyldning af den danske stat som endnu ikke har fuld ud erkendt/anerkendt dette gennem f.eks. ordentlig retsforfølgelse af gerningsmændene.

Opfattelsesmæssigt og moralsk lægger svaret dog ikke fast, da det som skrevet i digtet ”Hetære” aldrig har været i orden at sove med fjenden.³⁴ En undskyldning skal derfor opvejes mellem det der står skrevet i loven og det moralske, da svaret ikke er entydigt.

³¹ Brøndum, 2010, ”Såret står stadig åbent”

³² Ep. 1, [00:02:08 - 00:02:17]

³³ Ep. 1, [00:02:17 - 00:02:21]

³⁴ ”Hetære”, 1942. s. 1, v. 5-6

Undskyld tyskerpiger - Konklusion

Digtet "Hetære" fra 1942, beskriver, som samtidssynet, tyskerpigerne som landsforrædere og afsenderen bruger en negativ diskurs og prøver gennem digtet at formidle det til befolkningen for at høste sympati. Den efterfølgende analyse af eftertidssynet "Min mor var tyskertøs" tillægger tyskerpigerne et nuanceret forhold i det historiebevidstheden her træder ind. Disse to syn viser samtidig det traditionalistiske og det revisionistiske, som også bliver perspektiveret i skildringen af tyskerpigerne fra Matador, der som eftertid skildrer samtiden.

Bør tyskerpigerne have en undskyldning fra den danske stat?

Behandlingen af tyskerpigerne strider imod datidens, og nutidens, love, normer og værdier, og kalder på en undskyldning fra den danske stat, da denne skal tage ansvar for sine borgere.

Opfattelsen af tyskerpigerne som landsforrædere, er dog berettiget da det aldrig har været god skik at sove med fjenden. Dette går igen, med nutidens- og eftertidens syn, selvom der i eftertiden også bliver lagt vægt på at det var mennesket bag, tyskerpigerne gik med. Undskyldningen er derfor ikke betinget og skal opvejes mellem det der står skrevet i loven, og det moralske aspekt, og om de skal have en, er ligeledes ikke entydig.

Litteraturliste

Balling, Erik, *Matador*, sæson 1, episode 18 - *Hr. Stein*. Dr, 1980. dr.dk, besøgt d. 27.05.2021.
https://www.dr.dk/drtv/se/matador-hr-stein_130405

Brøndum, Christian, *Såret står stadig åbent*, Berlingske, 2010. besøgt d. 27.05.2021.
<https://www.berlingske.dk/samfund/saaret-staar-stadig-aabent>

Dalsager, Anders. *Samarbejdet med tyskerne*. Historiekompendium, 2021.

Frederiksen, Peter. *Danmark Besat og befriet*. Systime, 2000.

Historisk Samling fra besættelsestiden, *Millioner af undergrundsblade*. Illegalpresse.dk. Besøgt d. 26.05.2021. <http://www.illegalpresse.dk/>

Historisk Samling fra besættelsestiden, *Tyskerpiger*. Illegalpresse.dk. Besøgt d. 25.05.2021.
<http://www.illegalpresse.dk/articles/show/id/15>

Lohse, Gregers. *Det sagde de bare ikke! Her er 4 tåkrummende øjeblikke i 'Matador' - Frøken Hollenberg 'ja, ja', 'nej, nej' og 'av min arm!'*. Dr.dk, 2017. besøgt d. 17.05.2021.
<https://www.dr.dk/nyheder/kultur/film/det-sagde-de-bare-ikke-her-er-4-taakrummende-oejeblikke-i-matador>

Røgilds, Anne, *Min mor var tyskertøs*, sæson 1, episode 1. Dr.dk, 2016. besøgt d. 26.05.2021.
https://www.dr.dk/drtv/se/min-mor-var-tyskertoes_197422

Ukendt, *Hetære*, De frie danske, 1942. Uriasposten.net, besøgt d. 26.05.2021.
<http://www.uriasposten.net/archives/79478>